

Dokumentumokkal és könyvtárakkal kapcsolatos fogalmak

Írásos dokumentum

Olyan dokumentum, amelyben az információ zömét a szöveg hordozza.

Képi dokumentum

Olyan dokumentum, amely elsősorban kép vagy rajz formájában hordozza az információt.

Audio-vizuális dokumentum

Olyan dokumentum, mely hangfelvételt vagy mozgóképanyagot tartalmaz.

Hangoskönyv

Általában előadóművészek által felolvasott, hanghordozón kiadott könyv.

E-könyv (E-book)

Elektronikus formában tárolt, főként szöveget (és mellékesen képeket) tartalmazó adatfájl.

Kézírtas dokumentum

Minden valóban kézzel írott írásmű, továbbá azok az írásos dokumentumok is, amelyek nem kerültek sem kiadásra, sem terjesztésre, függetlenül attól, hogy ténylegesen kézzel, írógéppel vagy számítógéppel írták-e azokat. Ide tartozik minden olyan irat *eredeti példánya* is, amit sokszorosítás érdekében nyomdába leadnak. (Kézzel és géppel írt egyaránt.)

Pergamen

Finomra kikészített állatbőr, amit írás (és képek) rögzítésére használtak. (Nevét Pergamon városáról kapta.)

Kódex

Kézzel írott, ókori vagy középkori könyv. (A tekercsekkel ellentétben összefűzött és bekötött lapokból áll.)

Corvina

Hunyadi Mátyás híres könyvtárából, a Bibliotheca Corvinianából származó kódex.

Miniatúra

Kis méretű kép, amelynek a fő célja nem az információ-közlés, hanem a szöveg díszítése. Jellemzően a középkori kódexekben alkalmazták.

Ősnyomtatvány

Olyan nyomtatvány, amely a könyvnyomtatás feltalálásától (az 1450-es évektől) kezdve 1500-ig szedésnyomással, vagyis betűnként összerakható nyomóformával készült Európában.

Fűzött, vagy ragasztott kötésű könyv

A fűzött kötésű könyv lapjait összefűzik cérnával. A ragasztott kötés esetében az egymás mellé tett lapokat egyszerűen összeragasztják. (A fűzött forma az értékesebb és tartósabb, de drágább is.)

Kötéstáblák

A kötéstáblák közé szorítva helyezkednek el a könyv lapjai. A kemény kötés elől-hátul kemény kötéstáblát jelent, ami nem hajlékony. Kezdetben fából készült, manapság főként papírból és bőrből.

Lexikon

Az ismerteket betűrendbe szedett, rövid címszavakban tárgyaló kézikönyv.

Enciklopédia

Az ismereteket nagyobb tematikus egységekben tárgyaló kézikönyv. (Nem feltétlenül betűrendben.)

A lexikonhoz képest nagyobb terjedelmű, tanulmány jellegű cikkeket tartalmaz.

Bibliográfia

Egy adott témában megjelent dokumentumok címeit és egyéb adatait tartalmazó jegyzék.

Atlasz

Térképek, szemléltető ábrák, adatok könyv alakú gyűjteménye.

Szakirodalom

Olyan ismeretközlő mű, amely a témát szakmai (tudományos) alaposággal tárgyalja.

Ismeretterjesztő irodalom

Olyan ismeretközlő mű, amely a témát az átlagos műveltségű ember számára is érthető módon, közérthető formában tárgyalja.

Szépirodalom

Olyan irodalmi mű, amelyben egy téma feldolgozása művészi színvonalú.

Szórakoztató irodalom

Kikapcsolódást nyújtó, de sem tárgyi ismereteket, sem művészi élményt nem adó irodalmi mű.

Időszaki kiadvány

Rendszeres időszakonként megjelelő sajtótermék. (Újság, folyóirat.)

Nemzeti könyvtár

Az országos könyvtári hálózat fő könyvtára, amelynek feladata, hogy az adott nemzethez vagy annak nyelvéhez tartozó minden dokumentumot beszerezzen. Általában *kötelespéldány joggal* rendelkezik.

Kötelespéldány

Minden, meghatározott példányszámban megjelent, nyilvános terjesztésre szánt műből a kiadó köteles példányokat küldeni a nemzeti könyvtárnak.

Közművelődési könyvtár

Általános gyűjtőkörű könyvtár, amely a társadalom minden rétege számára kínál olvasnivalót és információt művelődéshez, tanuláshoz, szabadidő eltöltéshez.

Szakkönyvtár

Speciális gyűjtőkörű könyvtár, amelynek feladata egy-egy szakmai terület vagy tudományág szakirodalmi és információs igényeinek a kielégítése.

Zárt polcos könyvtári rendszerben a dokumentumok nagy része zárt raktárakban van, ahova az olvasók nem mehetnek be. A dokumentumokat a könyvtárosok hozzák elő a raktárból az olvasók kérésére.

Szabad polcos könyvtári rendszerben a könyvtári anyag szabadon hozzáférhető az olvasói termekben. Az olvasók a könyvtárosok közreműködése nélkül is kézbe vehetik a dokumentumokat.

Egyetemes Tizedes Osztályozás (ETO)

Nemzetközi könyvtári osztályozórendszer, amely az *ismeretterjesztő és szakirodalmi* műveket a *tartalmuk szerint* csoportosítja, és osztályokba rendezi. (A tizedes osztályozás elnevezés arra utal, hogy a témakörök hierarchiáját a tízes számrendszer helyiértékeinek segítségével, háromjegyű számokkal fejezi ki. Ez az ún. ETO-szám, vagy szakrendi jel.)

Cutter-szám

A Cutter-szám, vagy betűrendi jel, egy betűből és egy kétjegyű számból áll. A betű az író nevének kezdőbetűje, a szám pedig a szerzők nevének ábécé szerinti sorrendjében nő. (A könyvtárakban többnyire a szép- és szórakoztató irodalmi művek kapnak Cutter-számot.)

Könyvtárközi kölcsönzés

Olyan szolgáltatás, amely lehetővé teszi, hogy valamely könyvtár a felhasználói számára rendelkezésre bocsáthassa azokat a műveket, amelyek az adott könyvtár állományában nem találhatók meg, de egy másik könyvtártól ideiglenesen átkérhetőek.

Szerzői jog

A szerzői jog a különféle műveknek a szellemi alkotást képező részét védi, (tehát nem a tárgyat, hanem a szellemi tartalmat) különféle személyi és vagyoni jogokat biztosítva az alkotás szerzőjének.

Szakirodalmi hivatkozás

Tudományos dolgozat, tanulmány, cikk, diplomadolgozat stb. elkészítése közben kötelező a felhasznált források pontos és ellenőrizhető közlése.

Plágium

Plágiumnak vagy plagizálásnak nevezik azt a cselekedetet, ha valaki egy másik ember munkáját saját publikált munkájában hivatkozás, forrásmegjelölés nélkül felhasználja, azt sajátjaként tünteti fel, és ezzel az eredeti szerző jogait sérti.